

AUDITOOORIUM

juuni 2011 | Tartu Ülikooli Kirjastuse infoleht

Ilmus „Intelligentsuse psühholoogia“

Anu Realo ja Jaak Aaviksoo

Jüri Allik

René Möttus autogramme jagamas

Loe ka www.intelligentsus.eu

10. juunil esitleti Tartus peamiselt TÜ õppejõudude koostatud raamatut „Intelligentsuse psühholoogia“.

Raamat kõneleb sellest, kuidas ning miks inimesed erinevad oma vaimsete võimete ehk intelligentsuse poolest ning millised on nende erinevuste tagajärjed inimestele endile ning ühiskonnale laiemalt. Raamatu autorite hulka kuuluvad kolmteist Eesti teadlast, kes ühel või teisel moel on seotud intelligentsuse uurimisega või selle tagajärgedega. Raamatu toimetajateks on René Möttus, Jüri Allik ja Anu Realo.

Raamatus käsitletavate teemade ring on lai: Mis on intelligentsus? Kuidas teadlased seda mõõdavad ja uurivad? Kas inimeste erinevused on seotud geenidega või on intelligentsus kasvatus- ja hariduse tulemus? Kas intelligentsus mõjutab inimeste elukäiku, heaolu ja tervist? Mis saab, kui intelligentsus on väga madal?

Raamat on mõeldud kasutamiseks õpikuna eelkõige ülikoolis, kuid ka gümnaasiumi vanemates klassides. Raamatus sisalduvas vaimse võimekuse testis on huvilistel võimalus oma võimed proovile panna.

Raamatu esitlus-seminaril rääkisid autorid sellest, millised on inimeste intelligentsuserinevuste seosed inimeste endi ja ühiskonna jaoks oluliste nähtustega nagu kooliedu, tööalane ja sotsiaalne edukus ning tervis. Samuti tuli juttu sellest, kuidas inimeste intelligentsuserinevuste uurimine suhestub ühiskonnaga ning milline on olnud ühiskondlik vastukaja sellele.

Ettekannetega esinesid Kaia Laidra („Kas kool teeb intelligentsemaks?“), Tarmo Strenze („Intelligentsus ja edukus“), René Möttus („Elevant on toas, aga kas maksab sellest rääkida? Intelligentsuse seosed tervisega“)

ja Jüri Allik („Intelligentsus ja ühiskond“), sõna võttis haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo.

„Intelligentsuse psühholoogia“ on ühtlasi TÜ Kirjastuse esimene e-raamat.

Jaak Tomberg

Kirjanduse lepitav otstarve

Sari Heuremata, 200 lk

Sarja *Heuremata* neljanda raamatuna ilmunud Jaak Tombergi monograafia näol on tegemist kirjandusteoreetilise uurimusega väljamõeldise üldisest filosoofilisest funktsioonist. Arutluse keskpunktis on fiktsiooni määrav roll võimalikkuse ja paratamatuse vahelise pingele leevendajana ning kirjanduse roll keelelise lausumise luhtumusliku loomuse ja ajalooliste võimalikkuste traagilise kao lepitajana. Uurimus sisaldab põhjalikumaid teoreetilisi käsitlusi Ene Mihkelsoni romaaniloomingu, Erkki Luugi luuleloomingu ning Betti Alveri vaikimisperiоди kohta.

Mari Vallisoo

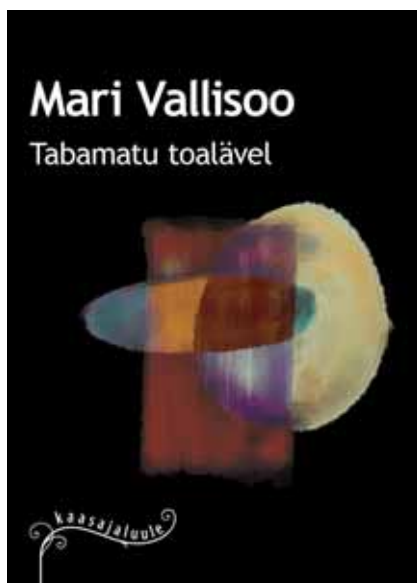
Tabamatu toalävel

Sari Kaasajaluule, 126 lk

Mari Vallisoo luules kehastub ajalooline naine, üha valla armastuse aimusele, lootusele ja unistustele täiusest, lastest, kes tagavad elu jätkumise, kodust. Ürglooduse kutsungeid inimsoo teadvuses talletavad iidset müüdid ja folkloor, sealhulgas eestigi vanem rahvaluule,

mille motiive – enamasti läbi argielu kõige lihtsamate toimingute ja seikade – Vallisoo põimib oma luuletustesse. Kui kasutada hispaania kirjaniku Miguel de Unamuno mõttekäike ja kujundit, moodustavad iga üksiku mehe ja naise, ka tervete rahvaste igapäevane silmitsiseis armastusega ja surmaga, üleelamisiha ja täiuse-nälgi inimsoo aja süvakulgemise – “intra-ajaloo”, mille kohale peamiselt meessoole poolt üles ehitatud välise ajaloo märgid – sõjalised võidud, poliitilis-majanduslikud võimuvõnged, intellektuaalne ja teaduslik retoorika, äri- ja seltskonnamelu – osutuvad tühisteks, sest nad ei anna vastust elu peamistele pärimistele.

Jüri Talvet

Methis 7

TÜ kultuuriteaduste ja kunstide instituudi ning Eesti Kirjandusmuuseumi ühiseväljaande *Nõukogude aja erinumbri* ligi 20 artiklis leiavad muuhulgas käsitlemist näiteks järgnevad teemad:

- Parteilisest tsensuurist Nõukogude Eestis (Tiiu Kreegipuu)
- Nõukogude garaažikultuur (Tauri Tuvikene)
- Kaarel Irdi repertuaaripoliitilised vaated Vanemuise teatri juhina (Jaak Viller)
- Isamaalaulud ja okupatsioonirežiim – nostalgia, utopia ja reaalsus (Kanni Labi).

Juuni lõpus valmib kirjastuse uus veeb, kus senisega võrreldes suuremaks muutuseks on lisandunud e-pood. Ostmisel on võimalik maksta animlevinud maksekaartidega, kaup jõuab tellijani mõne päeva jooksul. Veebis hakkab olema ülevaade TÜ doktoritöödest, koostöös TÜ raamatukoguga rakendub sügisel neile linkimise võimalus.

Inglisekeelsed e-raamatud müügil Amazonis. Kirjastusel on kavas viimasel 10 aastal ilmunud ingliskeelsed raamatud e-versioonidena müüki panna Amazoni. Kuna selleks on vajalik failide vormindamine ePub formaati, jõuame müüki saata vaid 2-3 raamatut kuus. Iga e-raamatu müümiseks sõlmime vastava kokkuleppe autori(te)ga. Praegu on TÜK vahendusel maailma suurimas raamatute müügikeskkonnas saadaval kolm Tartu Ülikooli autorite raamatut: “Sign Systems Studies nr 38”, “Financing of Companies and Private Persons” ja “Acta Kinesiologiae Universitatis Tartuensis”.

Arne Merilai

Õnne tähendus: Kriitilisi emotsioone 1990–2010

349 lk

Artiklivalimik võtab kokku Tartu Ülikooli eesti kirjanduse õppejõu Arne Merilai kahekümneaastase tegevuse arvustaja ja lühiesseistina. Monograafia sisaldab raamatute ja lavastuste retsensioone, *varia* ning *personalia* jaotust.

Eessõnas „Seitsekümmend intellektuaalset meeleolu“ kirjutab autor: „Eesti Teadusinfosüsteemis on tegu valdavalt n-ö 6.6. ehk „muudes ajakirjades ja ajalehtedes avaldatud artiklitega“. Kultuurimissiooni kõrval on sellel õppejõule paraku kõrvaline väärtus. Kuid aegruumis hajunud käsitluste koondajana muutub kogumik siiski ka arvestatavaks publikatsiooniks ja kriitika poeetika analüütiliseks õppevahendiks.“

Kirjandusteadlane Mart Velsker resümeerib kaanetutvustuses: „Raamatus tuleb

eriti välja autori panus kirjandus- ja teatrikriitikasse ning eesti mõtlemiskultuuri arendamisse. Mind paneb tema tekste huviga lugema kirglik lõpunimine nii mõtlemises kui mängus. Tavaliselt lülitab mängija välja analüütilise enesekontrolli ning mõtleja loobub viguritest. Merilai ei loobu millestki, ta on külluslik, teda on väga palju, ta ei väsi poolel teel.“

Õnne tähendus ilmub TÜ kultuuriteaduste ja kunstide instituudi kirjandusteaduslikus sarjas *Studia litteraria Estonica* (nr 10). Sarja järgmise väljaandena ilmub sügiseks Arne Merilai teine artiklikogumik *Vokimeister*. Teos koondab tema teoreetilisi traktaate, mahukamaid kirjandusloolisi ja poeetika-alaseid esseid ning uurimuslikke arvustusi, mis ei ole avaldatud varasemates monograafiates.

Reet Kasik

Stahli mantlipärijad. Eesti keele uurimise lugu

304 lk

Raamat hõlmab ühe mahuka ja keskse valdkonna eesti rahvuslikust kultuuri- ja teadusloost – eesti keele uurimise, millest seni terviklik käsitlus on puudunud.

Eesmärgiks on anda ülevaade keeleteaduse tekkimisest ja arengust Eestis, uurimisasutustest ja keeleteadlastest, grammatikatest ja sõnaraamatutest, eesti keele uurimise suundadest, meetoditest ja uurimistulemustest alates kõige varasematest eesti keele kirjeldustest 17. sajandil ja lõpetades 2010. aastaga. Keeleteadust vaadeldakse ühe osana eesti kultuuriloost seoses Euroopa ja muu maailma kultuuri ja keeleteaduse arenguga. Raamatu sihtrühmaks on eelkõige keeleteadlased, aga ka kõik Eesti kultuuriloost huvitatud inimesed. Samuti on see kasutatav õppevahendina keeleteadust õppivatele üliõpilastele.

Ainestik on jaotatud kahte ossa. Esimene osa käsitleb eesti keele uurimist alates esimestest keelekirjeldustest 17. sajandil kuni 1944. aastani. Tutvustatakse tähtsamaid uurijaid, keelekirjeldusi ja sõnastikke, vaadeldakse uurimisteesmasid, meetodeid ja keskseid probleeme. Kuna nii uurimisteesmade piiritlemine kui ka uurijate spetsialiseerumine oli vähene, on selle osa ülesehitus kronoloogiline. Teine osa käsitleb eesti keele uurimist pärast Teist maailmasõda kuni 2010. aasta lõpuni. Tutvustatakse eesti keele uurimise keskusi ja keeleteadlasi nii kodu- kui välismaal, käsitletakse uurimisvaldkondi ja uurimissuundi, kasutatavaid meetodeid ja teooriaid, tuuakse välja olulisemad uurimistulemused. Kuna keeleteaduse väli on viimaste aastakümnete jooksul kiiresti

laienenud ning kasvanud on uurijate arv, on spetsialiseerumine olnud vältimatu. Üldisema tervikpildi saamiseks on teise osa ülesehitus temaatiline, alustades pikema ajaloo keeleuurimisvaldkonnadest ja lõpetades uuematega.

RAAMAT ÜHE TUNNIGA?

Tartu Ülikooli Kirjastuses on see nüüd võimalik.

Kasutades *Print on Demand* tehnoloogiat saame
trükkida kas või üheainsa raamatu.

TARTU ÜLIKOOLI KIRJASTUS

TEATEID

Sõlmisime raamlepingu SA-ga Archimedes kõrgkooliõpikute väljaandmiseks aastatel 2011 – 2014. Seni on TÜK-It ilmunud üks kõrgkooliõpik – Ain Raali koostatud *Farmakognoosia*. Peagi on ilmumas kaks EMÜ õppejõudude õpikut – *Veterinaarparasitoloogia* ning *Metsamajanduse alused*.

Oleme sõlminud *copyright* 1 lepingu raamatu *Research Methods in Psychology* (autorid David G. Elmes jt) tõlkimiseks. Raamatu tõlkimisega tegelevad psühholoogia instituudi õppejõud, raamatu ilmumine on planeeritud 2012. a esimesel poolel. Kirjastamiskulud katavad TÜ ja TÜK.

2012. a kevadeks on planeeritud raamatu *Sims`Symptoms in the Mind* (Elsevier, 4. trükk) ilmumine. *Copyright* 1 ja tõlkimise kulud saavad kaetud TÜ kirjastamisnõukogu toetusega, ülejäänud kulud kaasfinantseerib TÜK.

Oktoobris ilmub EMÜ prof Eino Laasi juhtimisel koostatud õpik *Metsamajanduse alused*. Ligi 800 lk-ne raamat sisaldab hulgaliselt fotosid ja käsitleb metsaga seonduvaid teemasid väga laias ulatuses alates metsade rollist, kasvatamisest, töötlemisest ja kaitsest kuni ökoturismini.

Augustis ilmuv *Hammaste anatoomia* on eelkõige õppevahendiks stomatoloogia eriala tudengeile, kuid kasulik ka praktiseerivatele hambaarstidele. Samale sihtrühmale ilmuvad lähema paari aasta jooksul ka *Oklusiooniõpetus* ja *Endodontia*.

Kirjastus puhkab kollektiivselt juulis, sh teeme vaid eelnevalt kokkulepitud doktoritöid. Tellimused ja päringud alati oodatud tyk@ut.ee.

Rein Toomla

Eesti erakonnad

Ilmus veebruar 2011, 250 lk

Kogumik annab ülevaate Eesti erakondade tegevusest viimasel kümnendil. Käsitletakse parteide arenguid, liikmeskondi ja toetajaskondi, vaadeldakse nende paigutumist vasakparempoolsuse skaalal ning tegevust Eesti võimuparteidena. Autor on võrrelnud Eesti erakondi nii teiste riikide erakondadega kui valdkonna teooriaga. Huvitavaks teevad faktitiheda materjali minevikust kuni 2010. aasta lõpuni toimunud olulisemate poliitiliste sündmuste kirjeldused ning arvukad graafikud ja tabelid. Et viimane taoline ülevaade Eesti erakondadest ilmus 1999. aastal, on kogumik heaks lugemiseks nii poliitikule kui valijale.

Nic Peeling

Hiilgav juht

Tõlk Sirje Tarraste. Ilmus aprill 2011, 187 lk

Juhina pole kerge leida igas olukorras parimat lahendust: olgu see siis toimetulek alla oma võimete töötava meeskonnaliikmega, kolleegidega päevapoliitikast vestlemine, realistlike eesmärkide püstitamine ning nende täitmine või siis selle kindlustamine, et su meeskond veaks vankrit ühes suunas.

Hiilgav juht on raamat, mis paneb paika põhimõtted suurepärase juhi kujundamiseks ning mida on kerge lugeda.

Jaak Jürimäe, Jarek Mäestu

Treeninguõpetus

Ilmus jaanuar 2011, 220 lk

Raamat annab hea ülevaate treeningprotsessi eri aspektide teoreetilistest alustest ja praktilistest lahendusvõimalustest. Viited varasematele uuringutele teevad raamatu heaks õppevahendiks treeningu teooria omandamiseks. „Treeninguõpetus“ on kasulik raamat kehakultuuri üliõpilastele, treenereile ja igal tasemel spordiga tegelejaile.

Vello Hein

Spordipedagoogika

Ilmus jaanuar 2011, 150 lk

Spordipedagoogika, mis on üheaegselt nii pedagoogika kui ka sporditeaduste üks alamdistipliine, hõlmab endas selliseid spordioskuste õpetamisega seotud küsimusi nagu millised on kõige tõhusamad õpetamise meetodid ja tehnilised võtted, millised õpetamise oskused peaksid õpetajal/treeneril olema, milliseid tegevusi peaks hõlmama kooli kehalise kasvatuse programm, kuidas organiseerida õpetamist ning kuidas lõimida spordialade oskuste õpetamine ja kehaliste võimete arendamine kooliprogrammi.

Juri Lotman

Kultuuritüpoloogiast

Sari *Avatud Eesti Raamat*. Ilmus jaanuar 2011, 184 lk

Juri Lotmani "Artiklid kultuuritüpoloogiast" tähendab kahte õhukest rotaprindivihikut valitud artiklitega, mis ilmusid 1970. ja 1973. aastal. Eriti oluline on neist esimene, sest loob pinnase kultuurisemiootika distsiplinaarse identiteedi tekkimiseks. Ka käesoleva tõlkevalimiku aluseks on just 1970. aasta kogumik.

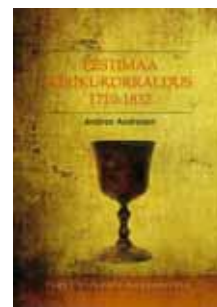
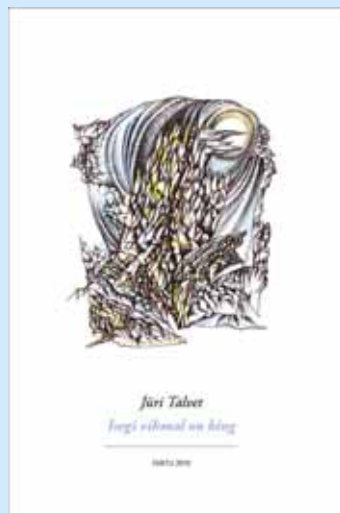

Jüri Talvet

Isegi vihmal on hing

Ilmus detsember 2010, 140 lk

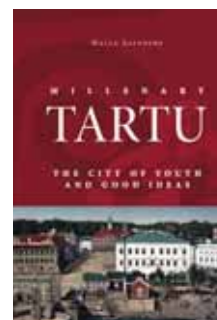
Õpetlase ja kirjaniku Jüri Talveti kaheksas luuleraamat koosneb õigupoolest kahest raamatust. Poole sellest hõlmab Jüri Talveti "Isegi vihmal on hing" - lüürilis-unenäolised pildid ilu, armastuse ja valu intiimsetest hetkekan-gastustest luuletajas. Raamatu teises pooles pealkirjaga "Oo Hamlet, mu vend!" kaeb Talveti luuletajateisik Jüri Perler seevastu muiates ja pilklikult aega ja olu enda ümber, olgu tegu Eestiga või laiema maailmaga.

Andres Andresen
**Eestimaa kirikukorraldus
1710-1832**

Teelised helisillal
Toimetanud Anu Pallas jt

Malle Salupere
Millenary Tartu

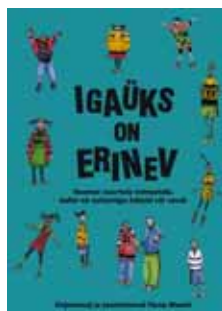
Kurmo Kõnsa
**Artefaktide
säilitamine**

Tekstid ja taustad V
Toimetanud
Reet Kasik

Peep Leppik
Mure eesti kooli pärast

Fiona Bleach
Igaüks on erinev

Pille Valk
Töid religioonipedagoogikast

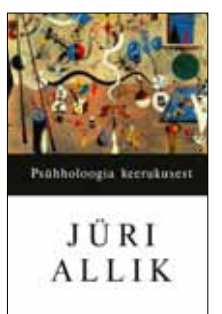
Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40

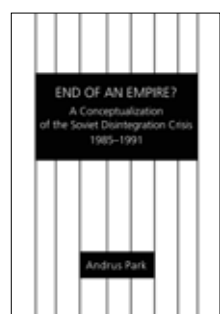
Acta Societatis Martensis I-IV

Merit Hallap, Marika Padrik
Lapse kõne arendamine

Jüri Allik
Psühholoogia keerukusest

Andrus Park
End of an Empire?

Reet Kasik
Eesti keele sõnatuletus

Margus Kõomägi
Äriarahandus

Maria Jürimäe, Jana Treier.
Õppekavad ja lasteaed

Eesti Akadeemilise Ajakirjanduse Seltsi Aastaraamat 2009/2010

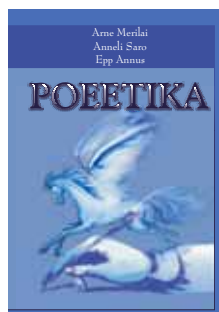
Tõnu Lehtsaar
Kümme korda ühte jõkke

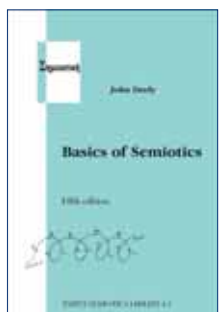
Marianne Mikko
Moldova: lääne ja ida vahel

20. sajandi mõttevoolud
Sari Heuremata

Arne Merilai jt
Poetika. Kirjandusõpik gümnaasiumile

John Deely
Semiootika alused

John Deely
Basics of Semiotics

Sign Systems Studies 37/1-2

Sign Systems Studies 37/3-4

Sign Systems Studies 38/1-4

Carlos Vitale
Kohaühtsus

Toivo Järvis

Veterinaarparasitoloogia

Kuus köidet, kokku 760 lk, ilmub juulis

Loomakasvatuse arengut takistavate nak-kushaiguste hulgas on kõige sagedasemad parasitaarhaigused. Parasiidid kanduvad nakatunud loomadelt tervetele sööda, joogivee, otsese kontakti, siirutajate ja karjamaade vahendusel ning muul viisil. Ilmsete kliiniliste tunnustega kulgevad parasitoosid suhteliselt harva, sagedamini on nende kulg subkliiniline. Seejuures aga väheneb loomadelt saadav toodang ja alaneb selle kvaliteet. Ohustatud võib saada ka lemmikloomade tervis ja heaolu. Nii kodu- kui ka ulukloomade parasitaarhaiguste tundmine on oluline ka inimese tervise seisukohalt, kuna

inimesel ja loomadel on mitmeid ühiseid haigusetektajaid.

Viimaste aastakümnete jooksul on veterinaarparasitoloogia läbi teinud märkimisväärse (kohati hüppelise) arengu. Mitmed haigused on kaotanud oma laastava mõju loomade ja inimese heaolule ning tervisele. Siiski on veel küllalt valdkondi, kus parasiitide tõrje ei ole ikka veel rahuldaval tasemel. Praegust olukorda maailmas võib iseloomustada parasiitide ravimiresistentsuse suurenemisega, mitmete parasitaarhaiguste vastaste meetmete vähese tõhususega, vaktsiinide väljatöötamisega,

aga ka teadusuuringuteks eraldatava raha vähenemisega.

Õpikus antakse ülevaade nüüdisaegsetest teadmistest veterinaarparasitoloogia valdkonnas, pidades sihtrühmadena silmas eriti veterinaarmeditsiini eriala üliõpilasi ja praktiseerivaid loomaarste, samuti loomakasvatajaid, arste, biolooge, loomaomanikke jt, kes huvituvad ühest või teisest loomade parasitaarhaiguste aspektist. Õpik koosneb kuuest köitest: Üldosa; Diagnoosimine ja tõrje; Algloomtõved; Lameusstõved; Ümarusstõved, kidakärssusstõved, kaanid, keelussid; Lest- ja putuktõved.

Tiina Randlane, Andres Saag, Ljudmilla Martin, Einar Timdal & Pier Luigi Nimis

Eesti puudel kasvavad suursamblikud

336 lk, ilmub juunis

Samblikud on köitvad ja kummalised – nende väliskuju varieerub märkamatust kirmest või koorikust silmatorkavate tuttide, tuustide ja põõsakesteni; nende värvus vaheldub mustast valgeni, hallist pruunini, kollasest punaseni; nad võivad kasvada kivirahnul või klibul, krobelisel puutüvel või kõduneval kännul. Samblike siseehitust uurides avaneb nende olemus – sambliku keha e tallus koosneb põhiosas seeneniitidest, millede

vahel leidub rohelisi või sinakaid rakke. Teisisõnu – samblikud on erilised seened, mis on kohastunud kooseluks kasvetika või tsüanobakteriga.

Kolmekeelne (eesti, inglise, vene) käsiraamat on varustatud pildilise määramistabeli ja oskussõnade seletustega, liikide tutvustusele on lisatud hulgaliselt illustratsioone. Raamat on saadaval ka interaktiivsena arvutivõrgus ja allalaaditava rakendusena erinevatele seadmetele.

